

αποτελείται από δύο παράλληλους ισχυρούς τοίχους, ύψους 1,80 μ. και πλάτους 1,20 μ. Χρονολογείται πιθανότατα στην ΥΜ ΙΙΙΒ. Ανήκει σε άγνωστο στην Κρήτη μυκηναϊκό τύπο. Περιλαμβάνει οικοδομικό υλικό παλαιότερων κτιρίων του οικισμού και του ανακτόρου.

ΛΟΦΟΣ ΙΙ (ΚΕΦΑΛΑ)

Οικισμός της Τελικής Νεολιθικής – ΠΜ ΙΑ (1)

Η αρχαιότερη κατοίκηση στον κόλπο της Σητείας. Είναι σημαντική διότι ο χώρος δεν κατοικήθηκε σε νεότερες εποχές. Μας προσφέρει στοιχεία για σχέσεις με άλλες περιοχές και μία από τις αρχαιότερες ενδείξεις μεταλλουργικής δραστηριότητας στην Κρήτη.

Προανακτορική και παλαιοανακτορική νεκρόπολη (2)

Τόπος ταφής των ελίτ. Το ασύλητο νεκροταφείο χρονολογείται στο 2900–1750 π.Χ. και εκτείνεται σε 4,5 στρέμματα. Βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με τον αρχαιότερο οικισμό. Έχουν βρεθεί 29 μεγάλα ταφικά κτίρια, 13 ταφικές δομές (κυρίως λάκκοι) (β), μια βραχοσκεπή (α) και άλλα 27 αρχιτεκτονικά στοιχεία (διάδρομοι, χώροι τελετουργιών και περίβολοι). Περιείχει ανακομιδές και λίγες πρωτογενείς ταφές. Ταφικά κτίρια με διαφορετικές κατόψεις δηλώνουν κοινωνικό ανταγωνισμό μεταξύ των ελίτ. Πολλά από τα πολύτιμα κτερίσματα είναι κατασκευασμένα από εισηγμένα υλικά. Τα ΠΜ ΙΙ κτίρια βρίσκονται συνήθως κάτω από ΠΜ ΙΙΙ και ΜΜ ΙΑ αντίστοιχα. Το Ταφικό Κτίριο 2 είναι το σημαντικότερο της νεκρόπολης. Ανήκει πιθανότατα στους ιδρυτές του ανακτόρου και κάτω από αυτό ανασκάφηκαν πλουσιότερες ταφές της ΠΜ ΙΙ–ΜΜ ΙΑ. Στους χώρους τελετουργιών (γ) βρέθηκε τεράστια ποσότητα θραυσμένων αγγείων, κυρίως τελετουργικού χαρακτήρα.

Στη βραχοσκεπή τελετουργική πρόχους της Νεοανακτορικής δηλώνει νεότερη κατά 300 χρόνια ιεροπραξία στο αρχαίο ταφικό μνημείο.

Μετά την καταστροφή του πρώτου ανακτόρου η νεκρόπολη εγκαταλείφθηκε. Η σημασία της όμως ως τόπου μνήμης παρέμεινε. Τον 14ο–12ο αι. π.Χ., στο δυτικό τμήμα της ανεγέρθηκαν κτίσματα αφιερωμένα στη λατρεία των προγόνων (δ).

Οικισμός της ΥΜ ΙΙΙΑ–Γ (3)

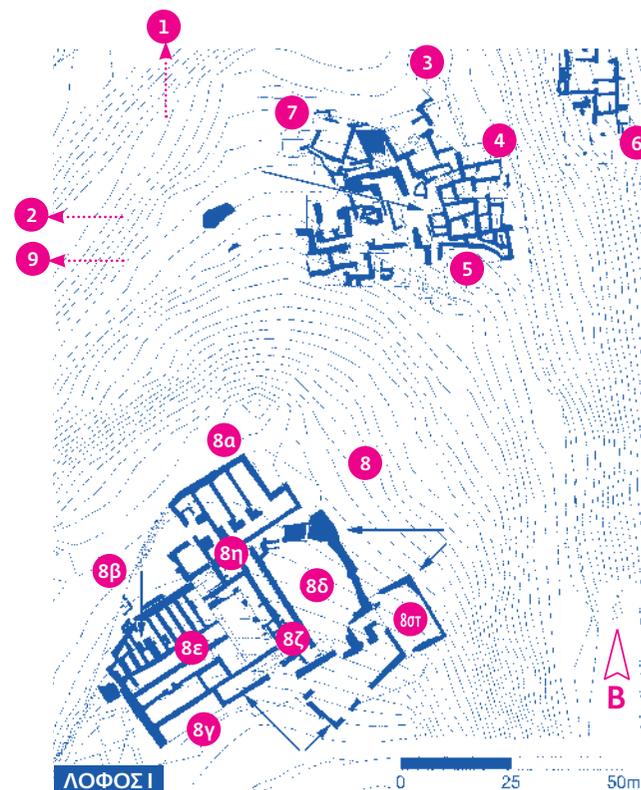
Κτίστηκε τον 14ο–12ο αι. π.Χ., στο ανατολικό τμήμα του πλατώματος, αφήνοντας άθικτα τα αρχαιότερα λείψανα.

* Οι εικόνες ανήκουν στο Αρχείο Ανασκαφών Πετρά.

ΛΟΦΟΣ ΙΙ (ΚΕΦΑΛΑ)

1	Οικισμός της Τελικής Νεολιθικής – ΠΜ ΙΑ	2γ	Χώροι τελετουργιών ΥΜ ΙΙΙ τελετουργική δραστηριότητα στη νεκρόπολη
2	Προανακτορική και παλαιοανακτορική νεκρόπολη	3	Οικισμός της ΥΜ ΙΙΙΑ–Γ
2α	Ταφική βραχοσκεπή		
2β	Ταφικά κτίρια και ταφικές δομές		

ΛΟΦΟΣ Ι

1	Παλαιοανακτορικό οχυρωματικό τείχος στους πρόποδες του λόφου	8β	Ιερογλυφικό αρχείο
2	Νεοανακτορικό τμήμα τείχους	8γ	Ιερό του ανακτόρου
3	Παλαιοανακτορικό κτίριο	8δ	Πρωτομινωικός οικισμός
4	Νεοανακτορικό κτίριο	8ε	Μεσομινωικά κτίρια στον χώρο του ανακτόρου
5	Κτίριο Ι.1	8στ	Αναλημματικό τείχος του πλατώματος του ανακτόρου
6	Κτίριο ΙΙ.1	8ζ	Μετα-ανακτορική ανακατάληψη του χώρου
7	Τομέας ΙΙΙ	9	ΥΜ ΙΙΙ τείχος
8	Ανάκτορο		
8α	Βόρειες αποθήκες		

Κάτοψη Λόφου Ι: Τοπογραφική αποτύπωση των ανασκαμμένων περιοχών.

Κάτοψη Λόφου ΙΙ: Αεροφωτογραφία των ανασκαφών.

Εικόνα εξωφύλλου: Βυζαντινό νεκροταφείο πάνω από το ανάκτορο. Κιβωτιόσχημος τάφος του 12ου αι. μ.Χ. κτισμένος με λίθους από μινωικούς τοίχους.

Αριστερά: Το παλαιοανακτορικό οχυρωματικό τείχος.

Για να περιηγηθείτε στους δύο λόφους μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τις κατόψεις. Για να ακούσετε ή να κατεβάσετε το αρχείο της ηχητικής ξενάγησης σκανάρετε με το κινητό σας το QR code που βρίσκεται αριστερά ή πληκτρολογήστε τον σύνδεσμο: <https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2025/03/Petras.mp3>

Μικρός ΟΔΗΓΟΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ (3 τέρνες) | Νο 147
Απρίλιος 2025

www.archaiologia.gr

ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΣΤΟ ΜΝΗΜΕΙΑΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΠΕΤΡΑ

Μεταξία Τσιποπούλου

Ο Πετράς βρίσκεται 2 χλμ. ανατολικά της Σητείας, σε δύο γειτονικούς παράλιους λόφους ύψους 65 και 80 μ. αντίστοιχα. Στον δυτικό Λόφο Ι έχουν ανασκαφεί: μινωικό ανάκτορο (1900–1450 π.Χ.), τμήμα αστικού οικισμού (2800–1300 π.Χ.) και νεκροταφείο του 12ου–13ου αι. μ.Χ. στα λείψανα του ανακτόρου. Στον ανατολικό Λόφο ΙΙ έχουν έρθει στο φως: μινωική νεκρόπολη (2900–1750 π.Χ.), οικισμός Τελικής Νεολιθικής και ΠΜ Ι (3500–2900 π.Χ.) και οικισμός ΥΜ ΙΙΙΑ–Γ (1400–1100 π.Χ.).

ΛΟΦΟΣ Ι

Παλαιοανακτορικό οχυρωματικό τείχος (1)

Βρίσκεται στη βορειοδυτική πλαγιά, κοντά στη μινωική ακτογραμμή, και έχει σχεδόν κυκλώπεια τοιχοδομία, με συμπαγείς πύργους.

Νεοανακτορικό τμήμα τείχους (2)

Πρόκειται για πυργοειδή κατασκευή κοντά στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου.

Παλαιοανακτορικό κτίριο (3)

Τμήμα ΜΜ ΙΙΑ κτιρίου, πιθανώς λατρευτικού, που αποκαλύφθηκε στο βόρειο τμήμα του λόφου. Περιέχει τρεις βάσεις κίωνων, τις μοναδικές εκτός ανακτόρου.

Νεοανακτορικό κτίριο (4)

Δωμάτιο της ΥΜ ΙΒ που είχε καταστραφεί από φωτιά βρέθηκε νοτιοανατολικά του προηγούμενου κτιρίου. Απέδωσε πήλινα και λίθινα αγγεία, εργαλεία, μέταλλα αντικείμενα, όστρεα και χάνδρες, και συγκέντρωση πλακιδίων ελεφαντόδοντου (επένδυση ξύλινου κιβωτιδίου).

Κτίριο Ι.1 (5)

Διώροφο κτίσμα (1700–1600 π.Χ.), με εμβαδόν 240 τ.μ. στο ισόγειο, με δύο εισόδους. Καταλαμβάνει δύο αναλήμματα της πλαγιάς. Καταστράφηκε από σεισμό. Περιλαμβάνει αποθήκες (Ε και Λ), κουζίνα (Ξ), εγκατάσταση πατητηριού και αποθήκευσης κρασιού (Α, Μ), ενώ ο όροφος διέθετε βεράντες, χώρους κατοικίας και εργαστήριο υφαντικής. Στην πίσω αυλή διεξάγονταν βιοτεχνικές δραστηριότητες και κατασκευή λίθινων αγγείων. Τμήμα πλακόστρωτου δρόμου οδηγούσε πιθανώς στο ανάκτορο.

Κτίριο ΙΙ.1 (6)

Διώροφο κτίσμα (1700–1450 π.Χ.), με εμβαδόν 200 τ.μ. στο ισόγειο. Έχει φωταγωγό, κεντρική αίθουσα με δάπεδο από κονίαμα, σκάλα λαξευτή στον βράχο και πρόσοψη από λαξευμένους λίθους. Στην ΥΜ ΙΒ μετατράπηκε σε εργαστήριο βαφής μαλλιού και υφαντικής, πιθανότατα εξαρτώμενο από το ανάκτορο.

01

03

01 Η νεκρόπολη του Πετρά και στο βάθος ο οικισμός της Τελικής Νεολιθικής.

02 Το ανάκτορο σε πρώτο πλάνο και στο βάθος η Σητεία.

Γύρω και εντός του ανασκάφηκαν γούρνες και λίθινα εργαλεία, για παρασκευή χρωστικών, μεγάλες τριποδικές χύτρες για πλύσιμο μαλλιού, πλήθος υφαντικών βαριδιών, αλλά και λαξευτοί στον βράχο αγωγοί νερού. Στον όροφο, χώρος κατοικίας απέδωσε καλοφτιαγμένη κεραμική και λίθινα αγγεία.

Τομέας ΙΙΙ (7)

Περιλαμβάνει τμήματα νεοανακτορικών κτιρίων (1600–1550 π.Χ.) και ίχνη παλαιότερης κατοίκησης από το 2500 π.Χ. Ενδιαφέρον παρουσιάζει πρωτομινωική εγκατάσταση επεξεργασίας πορφύρας (περ. 2300 π.Χ.). Στο νοτιοανατολικό τμήμα βρέθηκε λάκκος περ. 15x3x2 μ., γεμάτος με κεραμική συμποσίων (2000–1800 π.Χ.).

Περιείχε επίσης σφραγιδόλιθο με την πρωιμότερη στην Κρήτη παράσταση άνδρα με σκήπτρο.

02

04

03 Σε πρώτο πλάνο οι αποθήκες του νέου ανακτόρου. Στο βάθος ο λόφος της νεκρόπολης.

04 Ταφική βραχοσκεπή.

Ανάκτορο (8)

Κτίστηκε τον 19ο αι. π.Χ. Παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά των μεγαλύτερων ανακτόρων σε μικρότερη κλίμακα. Καταλαμβάνει 2.500 τ.μ. — αρχικά ήταν μεγαλύτερο, ενώ το νότιο τμήμα του δεν σώζεται. Ήταν διώροφο, ίσως τριώροφο. Μια «μνημειώδης κλίμακα» πλάτους 4,20 μ. οδηγεί στην κεντρική αυλή, και εσωτερική σκάλα από τις αποθήκες στον όροφο. Είχε μεγάλες αποθήκες στο βόρειο μέρος (α), κατά έναν όροφο χαμηλότερες από τον κύριο όγκο του κτιρίου, με έξι ορθογώνια τμήματα (4x6 μ.) και διάδρομο. Το συγκρότημα των αποθηκών είχε τουλάχιστον δύο ορόφους, όπως δείχνουν οι ογκώδεις πεσσοί, αρχικά με κόκκινο κονίαμα, όπως και ο τοίχος του διαδρόμου, σωζόμενος σε ύψος 1,80 μ. Οι αποθήκες αποτελούν ΥΜ ΙΑ προσθήκη, έχουν δάπεδο τον φυσικό βράχο και περιείχαν 36 μεγάλους πίθους (ορισμένοι με επιγραφές

Γραμμικής Α). Καταστράφηκαν το 1450 π.Χ.

Νοτιοδυτικά των αποθηκών ανασκάφηκε, πεσμένο από τον όροφο, αρχείο της κρητικής ιερογλυφικής (β). Το δωμάτιο του αρχείου βρισκόταν πάνω από πύλη εισόδου, στην απόληξη σκάλας. Κατά την καταστροφή του πρώτου ανακτόρου στη ΜΜ ΙΙΒ προκλήθηκε μεγάλη πυρκαγιά και το δωμάτιο κατέπεσε. Στη νεοανακτορική ανοικοδόμηση η είσοδος φράχθηκε και έτσι το αρχείο σώθηκε ανέπαφο. Τα ευρήματα ήταν πηλίνες πινακίδες και σφραγίσματα από 40 σφραγίδες, που φανερώνουν πολύπλοκη οργάνωση του γραφειοκρατικού συστήματος.

Στην Παλαιοανακτορική περίοδο (1900–1750 π.Χ.) ανήκει ιερό με πλακόστρωτο δάπεδο (γ), που περιλαμβάνει θρανίο μήκους 4 μ., καλυμμένο με κονίαμα, ενώ στον ανατολικό του τοίχο σώζει κάθετες πλάκες (ορθοστάτες), επίσης με κονίαμα. Στη Νεοανακτορική περίοδο, στον ίδιο χώρο υπήρξε ένα μικρότερο ιερό, από όπου προήλθε τράπεζα προσφορών από κονίαμα.

Στη δεύτερη (Νεοανακτορική) φάση του το ανάκτορο υπέστη αλλαγές στην κάτοψη. Εγκαταλείφθηκε το 1450 π.Χ.

Αποτελούσε διοικητικό, εμπορικό και θρησκευτικό κέντρο της ενδοχώρας του κόλπου της Σητείας. Συνδεόταν με μικρότερα κτίρια, στη Ζου, τα Αχλάδια και τον Άγιο Γεώργιο, που του μεταβίβαζαν τον αγροτικό πλούτο της περιοχής τους. Τα ανακτορικά εργαστήρια παρήγαγαν κεραμική, λίθινα αγγεία και υφαντά, για τις επιφανείς ομάδες του αστικού οικισμού και για εξαγωγές. Στο στρώμα της τελικής καταστροφής ήρθαν στο φως πινακίδες Γραμμικής Α.

Πριν από την ίδρυση του ανακτόρου το πλάτωμα κατοικήθηκε από το 2600 π.Χ. (δ). Στο βόρειο άκρο του σώζεται σπίτι με δύο δωμάτια και δάπεδο από πηλόχωμα. Σύγχρονη του είναι βιοτεχνική εγκατάσταση με δεξαμενές και αγωγούς.

Προς το τέλος της Προανακτορικής περιόδου την περιοχή καταλάμβαναν ένα ή περισσότερα κτίρια, τα οποία ισοπεδώθηκαν για την κατασκευή του ανακτόρου (ε).

Το εντυπωσιακό τείχος (στ) κυκλώπεια τοιχοδομίας και με πυργοειδή προεξοχή στο άκρο του πλατώματος ανήκει στα μεγάλα έργα της ΜΜ ΙΒ–ΙΙΑ, σύγχρονα με την ίδρυση του ανακτόρου.

Στην ΥΜ ΙΙΙΑ ανήκει μικρή οικιστική εγκατάσταση εντός του ανακτόρου (ζ).

Τον 12ο αι. μ.Χ. ιδρύθηκε νεκροταφείο 33 τάφων πάνω στα λείψανα του ανακτόρου (η).

ΥΜ ΙΙΙ τείχος (9)

Βρίσκεται κοντά στην αρχαία ακτογραμμή και